

Arhiivi kirjeldus

Väino Esken, Kolga vallast Leesilt pärit soomepoiss, ametnik ja Välis-Eesti aktivist

Viit	KVEF
Pealkiri	Väino Esken, soomepoiss, ametnik ja Välis-Eesti aktivist
Piirdatumid	1920-ndad - 2008
Kogus	359 arhivaali14 sarjas
Moodustaja	Kattub pealkirjaga
Hoiustamise ajalugu	<p>Väino Eskeni isikuarhiivi üleandmiseks tegi arhiivimoodustaja ettevalmistusi juba oma eluajal, kaalutledes 2000-ndate aastate algusest saati oma elu jooksul kogunenud mahuka raamatukogu ja ka isikuarhiivi ületoomise võimalusi Rootsist Kodu-Eestisse. Pärast läbirääkimisi mitmete asutuste ja institutsioonidega Eestis nagu Rahvusraamatukogu, Eesti Kirjandusmuuseum, Okupatsioonide muuseum K. Pätsi muuseum ja Lennart Meri Sihtasutus langes valik sünnikohale Kuusalu vallale, kuna eelpoolnimetatud institutsioonid ei soovinud omandada rohkem kui 4000 köitelist raamatukogu ning sellele lisanduvat mahukat arhiivi tervikuna, vaid valikuliselt, millega arhiivimoodustaja ei soostunud.</p> <p>Vahendajaks V. Eskeni läbirääkimistel Kuusalu vallavalitsusega raamatukogu ning arhiivi kinkimiseks vallale oli alates 2007. aastast arhiivimoodustaja teise abikaasa Vilma Eskeni (Agurauja, Valdmaa) poeg, Kuusalu vallavolikogu liige Sulev Valdmaa.</p> <p>24.-25.08.2008 külastasid Sulev Valdmaa ja Kuusalu valla abivallavanem Milli Kikkas Väino Eskenit tema elukohas Eskilstuna linnas Rootsist, kus tutvusid vallale üle anda kavandatava raamatukoguga ning arutasid üleandmisega seonduvaid küsimusi. Külaskäigu järel kirjutas fondimoodustaja 24.09.2008 Kuusalu vallavalitsusele ning koopiana Sulev Valdmaale kirja "<i>Esildis siinkirjutaja isikliku raamatukogu üleandmiseks kingitusena Kuusalu vallale</i>". Selles kirjas on kirjeldatud üleantavat raamatukogufondi ja arhiivi moodustavaid dokumente ning avaldatud soove, kuidas peaks neid materjale edaspidi huvitatutele kasutamiseks kättesaadavaks tegema.</p> <p>Peale Väino Eskeni surma 19.02.2009 Eskilstunas täitsid tema pärijad Rootsist - tütred Reet ja Piret Esken isa soovi ning korraldasid koostöös Kuusalu vallavalitsusega raamatukogu ja arhiivmaterjalide transpordi Eestisse. Arhiivimoodustaja soovi kohaselt kaeti transpordikulud tema pärandvara arvelt ning need saabusid veoautol üheskoos annetatud raamaturiulitega Kuusallu 14.05.2009.</p> <p>Saabunud raamatuid, arhiivmaterjale ja riuleid hoiustati maist 2009 kuni aprillini 2010 Kuusalu vallamajas Kiu mõisas. 2010. aasta aprilli teises pooles algas fondi materjalide ümberkolimine Kuusalu raamatukogu ruumidesse Kuusalu alevis. Kokku toodi Rootsist Eskilstunast Kuusalu raamatukokku 75 kasti raamatuid ja arhiivmaterjale.</p> <p>Arhiivikorrastaja S. Valdmaa avas 8. mail 2010 Kuusalu raamatukogus</p>

KADAPIKU VÄINO ESKENI FOND (KVEF) - ARHIIV

	<p>esimesed 13 kolimiskasti arhiivmaterjaliga ning sorteeris need Väino Eskeni korterist Rootsist Eskilstunast koos fondi materjalidega Eestisse saabunud raamatukappidesse ja riulitesse. Kolimiskastide lahtipakkimine toimus 03. juunini 2010.</p> <p>Kolimiskastides oli kokku 65 kausta mitmesuguste materjalidega: 31 karpi eestikeelse perioodikaga, 6 karpi Svensk Militärhistorisk Bibliotek'i, 13 lahtist karpi Väino Eskeni poolt kaustadesse paigutamata sorteeritud materjaliga. Lahtiselt oli materjalide hulgas ajakirjandse väljalõikeid, Väino Eskeni omakäelisi kirju, Välis-Eesti ajalehti täis- ja puudulike aastakäikude kaupa (aastaist 1948 - 2008) nii ajakirjanduse karpides kui lahtiselt, raamatukogufondist eraldi (või lisaks sellele) pakitud raamatuid ning brošüüre, vimplid ja mõned muud esemed (CD, videofilm, nahkehistööd, seinalampe), 8 kasutamata kausta ja registraatorit ning muid kontoritarbeid, turismialast ja muud igapäevapostiga saabuvat reklaammaterjali ning Eestis ilmuvaid viimaste aastate ajalehti. Kolimiskastide lahtipakkimine kestis</p> <p>Kuusalu vald taotles ja sai 2010. aasta kevadel Väino Eskeni raamatukogu ning arhiivi korrastamiseks ja kasutuselevõtmiseks projektisummasid Euroopa Liidu struktuurifondidelt.</p>
Sisu ja teema	<p>Arhiiv sisaldab Väino Eskeni eluloolisi dokumente: omakäelisi eluloo üleskirjutusi, Teisest maailmasõjast osavõtuga seotud dokumente, millest olulise osa moodustavad nn soomepoistega seotud materjalid, ametialse karjääri teemalist kirjavahetust, kirjavahetust seoses soomepoiste sõjaaegse ja -järgse tegevusega, kirjavahetust Välis-Eesti organisatsioonidega, teise abielu sõlmimisega seotud kirjavahetust, V. Eskeni poolt peetud ettekannete tekste ja visandeid. Arhiiv sisaldab ka kirjavahetust seoses V. Eskenile annetatud autasudega, annetatud autasude tunnistusi ning annetatud medaleid ja ordenit.</p> <p>Elulooliste dokumentide juurde kuuluvad kaks kausta kirjavahetusega - neist üks on kaust on koostatud Väino Eskeni poolt ning teine on koostatud fondihalduri poolt süstematiseerimata kirjavahetuse materjalidest ning üks kaust bibliograafiliste kirjetega ning kirjanduse soovisedelitega, mis näitab arhiivmoodustaja huvideringi.</p> <p>Arhiivi põhiosa moodustavad soomepoiste teemalised materjalid, sh Väino Eskeni poolt tehtud täpsustusi soomepoiste kohta ilmunud raamatute ja perioodika materjalide kohta, soomepoiste organisatsioonide ja üritustega seotud materjalid. Väino Esken on koostanud ulatusliku kogu soomepoiste elulugudest, mis on kaustades (Lühielulugude sedelid) tema poolt käsitsi kirjutatud sedelitena isikute eluloolistest andmetest ning ajalehtede/ajakirjade väljalõigetena samade isikute kohta. Eraldi on materjalid väljaande Põhjala Tähistel nr 19 (PT19) igakülgse kriitikaga.</p> <p>Olulise osa arhiivist moodustavad mitmesugused Teise maailmasõja ja Eesti okupatsiooniaegse ning taasiseseisvumise aegse ajaloo materjalid - ajaleheväljalõiked, ajaleheartiklite välja- ja ümberkirjutused (neid leidub eesti, soome ja rotsi keeles), kirjavahetus, ametlikud trükised jms</p>

erinevatel ajaloolistel teemadel: MRP ja selle järgne Eesti, Soome Teise maailmasõja ajal - eriti seoses eestlaste oslemisega Jätkusõjas, Malmi kalmistu mälestusmärk, Eesti Riigikogu valimistest 1992, Eesti oludest okupatsiooni lõppedes ja taasiseseisvumise protsessist.

Arhiivis on niisuguste (Välis-Eesti) **organisatsioonide** erinevaid materjale (kirjavahetus, kavad, raamatupidamisdokumendid, tegevusülevaated, fotod), mille liige Väino Esken oli või mille tegevusega ta kokku puutus nagu:

- Eesti Ohvitseride Kogu Rootsis,
- Eesti Sõjainvaliidide Kapital Rootsis,
- Eesti Sõjaveteranide Sõprusühing Rootsis,
- Eesti Vigastatud Sõjameeste Ühing,
- Eskilstuna Vänskapförening för Baltikum,
- EÜS Põhjala,
- JR200 Sõprusühing,
- Soome Sõjaveteranide Liit,
- Vänortsföreningen Eskilstuna - Haapsalu,
- Eskilstuna Eesti Selts

jt.

Arhiivis on Gustav Adolphi Gümnaasiumiga suhtlemise kohta käivad materjalid. Kokku leidub materjale 27 erineva välis- ja kodueesti organisatsiooni kohta

Arhiivis on materjale **Leesi küla** ja selle elanike kohta Teise maailmasõja ajast ning küüditamise ajast. Materjalid on koostatud Väino Eskeni mälu järgi üleskirjutustest aga ka 2008. aastal Leesil ja Kiiu-Ablas inimeste külastamise käigus tehtud märkmete põhjal. Leesi kohta on V. Eskenile andnud materjale ka teised isikud.

Üks kaust sisaldab võõrsil surnud välis-eestlaste **pärimistoimingute dokumente**, kuna Väino Esken tegeles usaldusisikuna pärimisasjade korraldamisel.

Arhiivis on kahe ja rohkema numbriga esindatud 87 erinevat **Välis- ja Kodu-Eesti ajalehte ja ajakirja** aastaist 1924 - 2008.

Samuti moodustavad arhiivi osa **raamatute paljundused ning mitmesugused trükised ja raamatud**, mis on sisuliselt ja temaatiliselt seotud Väino Eskeni arhiiviga.

Arhiivis on ka V. Eskeni abikaasa teisest abielust **Vilma Eskeni (sünd Aguraiuja, Valdmaa)** isiklike dokumente ja dokumente ning kirjavahetust seoses tema tegevusega Rootsis 1983 - 2005, sh seoses tegevusega kunstnikuna - Põhjamaade Akvarellistide Ühingu liikmena. Fondikuuluvad Väino Eskeni ja Vilma Eskeni (Aguraiuja, Valdmaa) abiellumisega seotud dokumendid. KVEF-i Vilma Eskeni sarja kuuluvad korrastatud dokumendid olid mais 2009 Eestisse saabunud Väino Eskeni dokumentide hulgas. Fondi

KADAPIKU VÄINO ESKENI FOND (KVEF) - ARHIIV

	<p>ruumides on eksponeeritud Vilma Eskeni akvarelle.</p> <p>Arhiivmaterjali hulgas olid lisaks medalitele ja ordenile veel teised Väino Eskenile kuulunud esemed - vimplid, laualipud, meened.</p>
Korrastus-süsteem	<p>Arhivaalid on korrastatud temaatilis-kronoloogilise printsiibi järgi 14 sarjaks. Enne korrastamist olid arhivaalid põgusalt kirjeldatud V. Eskeni enda poolt tema 24.09.2008 kirjas "<i>Esildis siinkirjutaja isikliku raamatukogu üleandmiseks kingitusena Kuusalu vallale</i>".</p>
Teatmestu	<p>Arhiivile on koostatud nimistu ja kirjeldused arhiivimoodustaja, arhiivi ja sarja tasandil.</p>
Ainese keel	<p>Eesti, soome, rootsi, inglise, vene, saksa.</p>
Füüsiline seisund	<p>Hea</p>
Jurdepääsu-tingimused	<p>Arhivaalid on põhiosas kättesaadavad kõikidele uurijatele.</p> <p>Juurdepääsupiirangud on seatud:</p> <ol style="list-style-type: none">1. sarja välis-eestlaste pärimisdokumendid säilikule nr 8, millele on juurdepääs konkreetse pärandaja lähematel sugulastel;2. sarja Bibliographica säilikule nr 9 Vilma Eskeni (Aguraiuja, Valdmaa) fond. Nendega tutvumiseks tuleb saada nõusolek Vilma Eskeni pojalt Sulev Valdmaa'lt või tütrelt Viive Ruus'ilt. <p>Arhivaalidele võib lisaks olla kasutuspiiranguid tulenevalt autoriõigusest ning isikuandmete kaitse põhimõtetest.</p>
Täiendav aines	<p>Väino Eskeni poolt koos arhiiviga Kuusalu vallale kingitud raamatukogu ei ole käesoleva arhiivi, vaid Kadapiku Väino Eskeni Fondi omaette osa, ent omab arhiivi oluliselt täiendavat tähendust, peegeldades oma sisu ja suunitlusega arhiivimoodustaja huvisid ja tegevust.</p> <p>Koos arhiivimaterialide ja raamatukoguga annetas Väino Esken Kuusalu vallale ka raamaturiulid, milles tema kodus Eskilstunas nii arhiiv kui raamatukogu asetsesid. Samuti maksti arhiivi, raamatukogu ja mööbli transport Eskilstunast Kuusallu kinni Väino Eskeni tahtel tema pärandvara arvelt.</p>
Kirjelduse andmed	<p>Koostaja: Sulev Valdmaa, Jaan Tõnissoni Instituudi Kodanikuhariduse keskuse juhataja.</p> <p>Koostamise aeg: 28.04.2010 - 28.10.2010</p>